Ses Olayları: Ünsüz Yumuşaması, Ünsüz Benzeşmesi ve Türemeler

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Ünsüz yumuşaması: p, ç, t, k** ile biten kelimeler ünlüyle başlayan bir ek alınca bu ünsüzler **b, c, d, ğ (g)** olur: kitap → kita**b**ı, ağaç → ağa**c**ı, geçit → geçi**d**i, çocuk → çocu**ğ**u, renk → ren**g**i.
- **Yumuşamanın olmadığı durumlar:** Tek heceli kelimelerin çoğunda yumuşama olmaz: top → topu, saç → saçı, at → atı. Özel adlar yazılırken yumuşama gösterilmez: Zeynep'i, Mehmet'e.
- **Ünsüz benzeşmesi (sertleşme):** Sert ünsüzle (**f, s, t, k, ç, ş, h, p**) biten kelimeler **c, d, g** ile başlayan bir ek alınca ekin başındaki ünsüz sertleşir ve **ç, t, k** olur: kitap-**t**a, ağaç-**t**an, sepet-**ç**i, çalış-**k**an.
- **Ünsüz türemesi:** Bazı kelimeler başka bir kelimeyle birleşince ya da ünlüyle başlayan ek alınca sonlarındaki ünsüz tekrarlanır: his → hi**ss**etmek, af → a**ff**etmek, hak → ha**kk**ı.
- **Ünlü türemesi:** Bazı tek heceli kelimelere küçültme eki (-cık) gelince araya bir ünlü türer: bir → bir**i**cik, dar → dar**a**cık, az → az**ı**cık.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki kelimelere **-ı/-i/-u/-ü** eki getiriniz ve sondaki ünsüzün nasıl değiştiğini yazınız.
a) kitap → ..... b) ağaç → ..... c) çocuk → ..... ç) geçit → .....

2 Aşağıdaki kelimelerin hangisinde **ünsüz yumuşaması** vardır?
A) kitapçı B) topu C) dolabı D) evde

3 Aşağıdaki kelimelere verilen ekleri getiriniz.
a) kitap + -da → ..... b) ağaç + -dan → ..... c) sepet + -ci → ..... ç) dil + -de → .....

4 Aşağıdaki ifadelerin doğru olanlarının başına **D**, yanlış olanlarının başına **Y** yazınız.
(...) "Ağaçtan" kelimesinde ünsüz benzeşmesi vardır.
(...) Tek heceli kelimelerin çoğunda ünsüz yumuşaması olmaz.
(...) "Affetmek" kelimesinde ünlü türemesi vardır.
(...) "Mehmet'e" yazılışı doğrudur.

5 "His" ve "af" kelimelerine "etmek" getirildiğinde hangi ses olayı görülür?

A) ünlü düşmesi B) ünsüz yumuşaması C) ünlü daralması D) ünsüz türemesi

6 Aşağıdaki kelimelere **-cık** eki getiriniz. Hangi ses olayının olduğunu yazınız.

a) bir → ..... b) dar → ..... c) az → .....

7 Aşağıdaki kelimelerin hangisinde ünsüz yumuşaması **olmamıştır**?

A) saçı B) rengi C) kanadı D) dileği

8 Tabloda sert ünsüzleri daire içine alınız. Sert ünsüzlerin sayısını yazınız.

f	b	s	d	t	g	k	c
ç	z	ş	v	h	m	p	l

9 "Kitapçı" kelimesinde hangi ses olayı görülür?

A) ünsüz yumuşaması B) ünsüz benzeşmesi C) ünlü türemesi D) ünlü düşmesi

10 Aşağıdaki kelimeleri ses olaylarına göre eşleştiriniz.

1) yurtta 2) kanadı 3) hakkı 4) daracık

(...) ünsüz yumuşaması (...) ünsüz benzeşmesi (...) ünsüz türemesi (...) ünlü türemesi

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Tablodaki kelimelere eklerini getirerek yeni hâllerini yazınız. Ses değişimine uğrayanları işaretleyiniz.

Kelime	Ek	Kelime + ek
ülke	-ce	
mutfak	-da	
çalış	-gan	
kültür	-den	
araştırma	-cı	

12 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **ünsüz yumuşaması** görülen bir kelime vardır?

A) Yarın sabah erkenden yola çıkacağız.
B) Ormanda kamp kurduk.
C) Çocuğun elindeki balon uçtu.
D) Kediler çatıda uyuyordu.

13 "Kitap, geçit, ağaç" kelimelerini **ünsüz yumuşamasına** uğrayacak şekilde birer cümlede kullanınız.

14 Aşağıdaki kelimelerden hangisinin yazımı **yanlıştır**?

A) kitapta B) ağaçdan C) sokakta D) yurtçu

15 Aşağıdaki kelime çiftlerinden **daha kolay söylenenleri** işaretleyiniz ve bunu hangi ses olayı açıkladığını yazınız.

ağaçdan – ağaçtan kitapcı – kitapçı sepetde – sepette

16 "Hak" kelimesine "-ı" eki getirildiğinde hangisi olur?

A) hakkı B) hağı C) hakı D) hakgı

17 Aşağıdaki özel adlara ekleri getirerek yazınız. Ünsüz yumuşamasının yazıda gösterilip gösterilmediğini açıklayınız.

a) Zeynep + -i b) Mehmet + -e c) Sinop + -a

18 Aşağıdaki kelimelerin hangisinde **ünlü türemesi** vardır?

A) gözlük B) kitapçık C) evcik D) azıcık

19 "Renk" ve "süt" kelimelerine **-i/-ü** eki getiriniz. İki kelimede aynı ses olayı görülüyor mu? Açıklayınız.

20 "Dedemle her bayram _____ uğrarız." cümlesinde boşluğa "kitap + -cı + -a" getirilirse kelimede hangi ses olayı görülür?

A) ünsüz yumuşaması
B) ünlü düşmesi
C) ünsüz benzeşmesi ve kaynaştırma
D) ünsüz türemesi

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Aşağıdaki metindeki koyu kelimelerde görülen ses olaylarını yazınız.

"Gemimiz **daracık** bir kanaldan ilerliyordu. Genç kaptan **biricik** defterine notlar alıyor, **mutfakta** ise aşçı çorba pişiriyordu. Kaptan, yorgun tayfaları **affetmeyi** düşündü; sonra **kitabını** kapatıp güverteye çıktı."

22 Aşağıdaki kelimelerin hangisinde **hem ünsüz yumuşaması hem de kaynaştırma** birlikte görülür?

A) kitabına B) kitapta C) kitapçı D) kitaplar

23 Bir öğrencinin yazdığı aşağıdaki metinde **dört yazım yanlışı** vardır. Bulup düzeltiniz ve her birinde hangi ses olayına dikkat edilmediğini yazınız.

"Dün kitapcıya gittim. Raftaki bir kitapı aldım ve ağaçın altında okudum. Sonra hisetmediğim bir yağmur başladı."

24 "Sert ünsüzle biten bir kelime c, d, g ile başlayan bir ek aldığında ekin başındaki ünsüz sertleşir." Bu kurala aşağıdakilerden hangisi **örnek değildir**?

A) simitçi B) saçtan C) gözde D) yatkın

25 "Ünsüz yumuşaması" ile "ünsüz benzeşmesi" arasındaki farkı birer örnekle açıklayınız.

26 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **ünsüz türemesi** görülen bir kelime **yoktur**?

A) Beni affet lütfen.
B) Kardeşimin kitabını okudum.
C) Bu konuda haklısın ama hakkını ver.
D) Soğuğu hissettim.

27 Aşağıdaki kelimeleri ses olayına göre sınıflandırınız.

yurtta – dileği – biricik – zannetmek – sokakta – kanadı – azıcık – hakkı

28 "Nehir kenarındaki **daracık** yolda yürürken bir **balığın** sudan sıçradığını gördük." Koyu kelimelerde sırasıyla hangi ses olayları görülür?

A) ünsüz türemesi ve ünlü düşmesi
B) ünsüz benzeşmesi ve ünlü daralması
C) ünlü düşmesi ve kaynaştırma
D) ünlü türemesi ve ünsüz yumuşaması

29 "Uç, dip, top, kanat" kelimelerine "-ı/-i/-u" eki getirildiğinde hangisinde ünsüz yumuşaması **olmaz**?

A) uç → ucu
B) top → topu
C) dip → dibi
D) kanat → kanadı

30 Bu çalışma kâğıdında öğrendiğiniz ses olaylarından **dördünü** içeren 3-4 cümlelik kısa bir paragraf yazınız. Ses olayı görülen kelimelerin altını çiziniz.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**